

Ivan Macut KRŠĆANSKA VJERA I PRAKTICIRANJE JOGE

UVOD

U zadnjih nekoliko desetljeća, kako na svjetskoj, tako i na našoj lokalnoj razini, sve se više i više promiče, ali i prakticira joga. Vjerujem da je široki sloj ljudi iz naše domovine u najmanju ruku čuo, ako već nije bolje upoznat sa sadržajem joge, a jedan mali dio je i prakticira. Također, prije dvadesetak godina u našoj je domovini osnovana i udruga *Joga u svakodnevnom životu* koja ima za cilj promicati, kako na teorijskoj tako i na praktičnoj razini, jogu.

Može se netko s pravom upitati kakve veze ima joga s praktičnom (pastoralnom) teologijom, kakve veze ima joga s pastoralnim djelovanjem, tj. radom na župi? Mislim kako joga nije pastoralno irelevantno pitanje, pogotovo u gradskim sredinama i to prvenstveno iz dva razloga. Prvi je razlog taj što već spomenuta udruga *Joga u svakodnevnom životu* ima svoje podružnice u 10 hrvatskih gradova (Zagreb, Čakovec, Karlovac, Labin, Osijek, Pula, Rijeka, Split, Vinkovci i Zadar) te na taj način na širokom području propagiraju i prakticiraju ovaj sustav. Drugi je razlog što većina katoličkih vjernika ovaj fenomen poznaje samo po imenu, ali ne znaju što on zapravo znači niti znaju zbog čega taj sustav nije spojiv s kršćanskim duhovnim životom.

Ako pogledamo kako je joga predstavljena, npr. *Živjeti u skladu sa samim sobom i sa svojom okolinom, želja je svakog čovjeka. U današnje smo vrijeme u mnogim područjima života suočeni sa sve većim fizičkim i psihičkim zahtjevima. Zbog toga*

sve više ljudi pati od tjelesnih i psihičkih napetosti kao što su stres, nervoza, nesanica, kao i od jednostranoga tjelesnog opterećenja i posljedica nedostatnoga kretanja. Upravo u današnje vrijeme veliku vrijednost imaju metode i tehnike za poboljšanje zdravlja te postizanje tjelesnog, mentalnog i duševnog sklada, a u tom je smislu sustav "Joga u svakodnevnom životu" velika potpora u samopomoći; to je holistički i sveobuhvatan sustav koji se bavi tijelom, umom, sviješću i dušom (tekst se nalazi na službenoj internetskoj stranici udruge *Joga u svakodnevnom životu*), doista je teško pronaći valjane i čvrste razloge zbog čega bi joga bila zabranjena jednom kršćaninu.

380

Upravo bi zbog ova dva razloga trebalo potaknuti pastoralne djelatnike da se pobliže upoznaju sa *cjelovitim sustavom joge* kako bi mogli svojim vjernicima (pogotovo mladima) ponuditi valjane i smislenu obrazložene odgovore na to jedno vrlo aktualno pitanje današnjice, te posegnuti u bogatu kršćansku duhovnu tradiciju i ponuditi im pravi putokaz za istinski kršćanski duhovni rast.

Stoga se, u ovom radu bavimo sustavnim prikazom joge smještene u njezin pravi kontekst a to je postizanje spasenja unutar hinduističke religije (ili bolje rečeno religija), te samom raščlambom osam stupnjeva joge.

POSTIZANJE "SPASENJA" U HINDUIZMU

Kad se govori o spasenju u hinduizmu, potrebno je odmah naglasiti kako se tu ne radi samo o samospasenju. Ne postiže čovjek sam svojim vlastitim snagama spasenje. Iako je uvelike potreban čovjekov osobni tjelesni i duhovni (unutarnji) napor, ipak u konačnici oslobođenje mu biva darovano. Naime, čovjek je u hinduizmu upućen prema punini, prema konačnom univerzalnom zakonu. Osoba je neutjelovljena duša koja ne može umrijeti, te se utjelovljuje u tijela koja su smrtna. Mogli bismo reći da duša oblači tijelo kao odijelo. Kad mu istekne rok (umre) duša se iseljava i nalazi novo tijelo. Duša je zaražena egoizmom i to je dovodi do neznanja. Napustila je svoje prvotno (iskonsko) mjesto, te se spustila na zemlju i tu zadovoljava svoje želje, zanemarujući svoje transcendentalno podrijetlo. Da bi se duša vratila u transcendenciju potrebno je da se oslobodi ovozemaljskih potreba. Budući da duša u svakom životu skuplja

dobra i loša djela i njihove posljedice (karma), potreban je veliki duhovni napor za oslobođenje. Upravo zbog toga u hinduizmu postoje određene vježbe (npr. joga) koje pomažu duši kako bi se oslobodile karme samsare.

Da bismo mogli razumjeti o čemu govori hinduizam kad je riječ o postizanju spasenju, tj. o punini, oslobođenju, potrebno je razlikovati četiri temeljna pojma: Karma, Samsara, Mokša i Dharma.

a) *Karma*: ima značenje djelovanja, akcije. Ovaj bismo pojam jednostavno mogli objasniti ovako: budući da živimo, moramo djelovati, tj. nešto činiti. Postoje pozitivne i negativne karme, tj. dobra i loša djela (moralni karakter), a to uključuje i posljedice, bilo pozitivne, bilo negativne. Moj sadašnji život uvjetovan je mojim prijašnjim životom, tj. mojim djelovanjem u prijašnjem životu. Zašto se netko rodi s nekim tjelesnim nedostatkom, bilo fizičkim bilo duševnim ili zašto netko cijeli život živi u blagostanju, a drugi u siromaštvu? Dolazi li to od Boga ili od sudbine? Hinduistički se odgovor nalazi u karmi. Da bismo bolje shvatili ovaj pojam možemo upotrijebiti sliku o sijanju sjemena. Ono što smo posijali u ovom životu, dijelom ćemo i u drugom životu žeti. Ako smo posijali dobro sjeme, plodovi će biti dobri i za ovaj i za drugi život. Ako smo posijali loše sjeme, i u ovom i u drugom životu ćemo žeti loše plodove, tj. posljedice. Budući da u ovom životu koji sad živimo nije moguće osjetiti sve posljedice naših dobrih i loših djela (karma), postoji drugi život koji slijedi odmah nakon ovoga u kojemu ćemo također snositi bilo dobre bilo loše posljedice za djela koja smo počinili u prijašnjem životu. Budući da i u sljedećem životu nećemo moći iskusiti sve posljedice za djela koja smo počinili u njemu, potreban je još jedan život nakon njega u kojem ćemo žeti plodove svojih djela. Postoji cijeli niz različitih egzistencija u koje se netko može reinkarnirati: stanovnik podzemnog svijeta, životinje, ljudi ili na koncu nebeski bogovi. Taj se ciklus reinkarnacije neprestano ponavlja.

b) *Samsara*: znači cikličnost (kružno). Budući da je moj sadašnji život uvjetovan djelima iz mog prijašnjeg života, sve se ponavlja. U ovaj pojam se može uključiti i reinkarnacija. Naša ovozemaljska egzistencija ne počinje kao 'tabula rasa', već imamo u sebi proživljena djela iz prijašnjih života, tj. nosimo u sebi posljedice tih djela. Ovdje je potrebno naglasiti razliku između istočnog grijeha i karme samsare. Prema kršćanskom

učenju istočni je grijeh naslijeđeni grijeh od naših praroditelja, dok je karma samsara prema hinduističkom učenju naš „osobni grijeh“, tj. živimo posljedice (dobre i loše) naših djela iz prijašnjih života. Na koji se način karma prenosi iz jednog života u drugi prema hinduističkom učenju? Čovjekova je duša obavijena suptilnim (finim) tijelom (to su čovjekovi osjećaji, psiha...) a ono je obavijeno vanjskim tijelom (to su kosti, organi, meso...). Tako ovo suptilno tijelo služi kao poveznica između duše i vanjskog tijela. Svako djelo ostavlja tragove na suptilnom tijelu kao sjeme koje treba dozrijeti, te s vremenom donijeti plodove. Kad tijelo umre, duša napušta vanjsko tijelo, ali zadržava suptilno tijelo sa svim djelima i ponovno se utjelovljuje u novo tijelo. Budući da se sve ponavlja, tj. budući da se bića reinkarniraju iz jednog oblika u drugi, pitanje je gdje je kraj, tj. ima li kraja?

c) *Moksha*: znači oslobođenje. Prema hinduističkom učenju, na koncu svega slijedi definitivno oslobođenje od reinkarnacije, tj. od cikličkog ponavljanja. Osoba se može osloboditi sadašnjeg stanja bilo da u cijelosti istroši dobru ili lošu karmu proživljavajući njezin učinak ili u konačnici kad najviše božanstvo u *periodu univerzalnog izbavljenja* sve osobe oslobodi i vrati sebi.

Prema najraširenijem hinduističkom učenju postoje tri puta oslobođenja: *put djelovanja* (karma-marga); *put znanja* (jnana-marga), te *put ljubavi* (bhakti-marga).

- *Put djelovanja* je široki put kojim ide najviše ljudi. Sastoji se u ispravnom djelovanju. Čovjek se ne treba odreći svijeta (kao što je to u putu znanja) nego kroz žrtve i rituale ide putem djelovanja. Čovjek ide ovim putem zapravo ispunjavajući svoje svakodnevne dužnosti u svijetu.

- *Put znanja* jest zapravo put spoznaje. Njim idu osobe koje su više bave mišljenjem (intelektualci), tj. oni koji studiraju svete spise. Prema hinduističkom učenju atman i brahman su identični. Međutim, kad je potrebno objasniti ovu stvarnost, mislioci nailaze na poteškoće. Potrebno je svladati neznanje kako bi se došlo do istine tj. do istinskog znanja. Ako čovjek želi ići putem spoznaje treba prakticirati jogu i askezu. Put koji dovodi do spoznaje *identičnosti* atmana i brahmana jest put meditacije i pročišćavanja svijesti (joga). Ovaj put iziskuje veliki napor te nije za svakoga jer pretpostavlja unutrašnju čistoću i veliku naobrazbu te je potrebno mnogo slobodnog vremena da bi ga se dostiglo (i nekoliko života). Postoje osobe koje su se isključile iz svijeta i pošle ovim putem znanja.

- *Put ljubavi* je jedini put koji ujedinjuje sve hinduiste. Ovaj je put svima dostupan. U ovom se putu s jedne strane, čovjek približava Bogu, dok se s druge strane Bog približava čovjeku. Na koji način čovjek ide ovim putem? Postoje mnoge mogućnosti. Npr. posvećenim životom, sjećanje na Boga, slušanje pohvala Bogu u čast, prijateljski odnos između učenika i gospodara, ljubiti noge gospodaru (i učitelju), javno pjevati pohvale Bogu (ono što čine članovi *Hare-krišna* na ulicama).

Ideal je spasenja prema hinduizmu sjedinjenje individualne duše (atman) s univerzalnom dušom (brahman). To se događa ulaskom u stanje najviše svijesti i sve većim odricanjem od samoga sebe i od svoje individualne svijesti. Joga je jedan od najučinkovitijih sustava koji pomažu osobi da kroz različito tjelesno i duhovno vježbanje dođe u stanje potpune povezanosti individualne duše (atmana) sa apsolutnom dušom (brahmanom) – *tat vam asi* – to si ti!

d) *Sanātana Dharma*:¹ znači univerzalni i vječni zakon, harmonija. Svaka stvar ima svoje mjesto. Hinduizam ne govori o osobnom Bogu, nego o univerzalnom kozmičkom zakonu. Dharma ne pravi nikakve aluzije prema Bogu. Nema stvaranja. Svijet je vječan te ciklično kruži. Ova se univerzalna harmonija realizira u ljudskom životu. Ovo je jedan od najvažnijih pojmova u hinduizmu te ga je vrlo teško opisati i shvatiti. Obično se prevodi s univerzalni zakon koji je učinkovit u svemiru, u svijetu te i u osobnom životu svakog pojedinog čovjeka. Iako je ovaj pojam dosta apstraktan, ipak ima vrlo veliko značenje za život ljudi jer se u njihovim životima i realizira. Kako čovjek može upoznati ovaj zakon? Postoje *četiri izvora*: Svete knjige, tradicija, učenja ljudi koji se bave proučavanjem svetih knjiga te konačno, slušanje vlastite savjesti. Slijedeći ova četiri izvora koji su poredani po važnosti, svaki čovjek treba prihvatiti dharmu u svakom trenutku svoga života.

¹ R. Krishnaswami Aiyar kaže: "Hinduizam je ime koje su dali našem sustavu, ali njegovo je pravo ime uvijek bilo *Sanātana Dharma* ili univerzalni Zakon. Ne počinje točno određenim datumom u vremenu, nema određenog utemeljitelja. Vječan je i također univerzalan. Nema teritorijalnog ograničenja i sva bića koja su se rodila ili koja će se roditi pripadaju njemu". Citat se nalazi u članku: Pinuccia Caracchi, *Il Sanātana-Dharma e le principali religioni Hindū nei loro caratteri generali*, u: Stefano Piano (ur.), *Le grandi religioni dell'Asia. Orizzonti per il dialogo*, Paoline, Milano 2010., str. 23.

KLASIČNI SUSTAV JOGE: JOGA-SŪTRA (PATAŃJALI)

Ovaj se klasični sustav joge pod nazivom *Joga-sūtra* sastoji od osam stupnjeva, a sastavio ga je i sistematizirao Patañjali. On je zapravo sistematizirao asketsku disciplinu koju su pobožni hinduisti od davnina već prakticirali i slijedili. Tako on nije izmislio ovaj sustav, nego ga je samo doradio i dao mu sistematičnost. Već sam rekao da se ovaj sustav sastoji od osam različitih stupnjeva. Ovi stupnjevi služe za to kako bi onoga tko ih izvršava doveli do oslobođenja duše. Joga je disciplina koja zahtijeva od onog koji je prakticira dosljednost i upornost. Cilj (oslobođenje duše od karme samsare) ne postiže se odjednom nego je potreban dugi hod kroz svih osam stupnjeva.

384

Da bi netko mogao vježbati jogu potreban je unutarnji i vanjski mir. Lijenost je jedan od najvećih neprijatelja u vježbanju joge. Tko pristupa jogi bez čvrstog uvjerenja osuđen je na neuspjeh. Joga je sustav koji se u hinduizmu prenosi tisućljećima s učitelja na učenike. Budući da je svaki čovjek poseban, tako je ponekad neka pravila potrebno prilagoditi. Upravo je zbog toga nemoguće uspjeti u jogi bez iskusnog učitelja (vođe) ili gurua. On je odgovoran kako bi pratio i vodio napredak učenika u vježbanju joge. Bez učitelja nema joge. Konačno, iako ovaj klasični sustav joge o kojem ovdje govorimo na teoretskoj razini ima osam različitih stupnjeva, ipak u praktičnoj primjeni ponekad je teško jasno razlikovati različite faze te se one nadopunjuju i ovise jedna o drugoj. Tako netko tko je dostigao šesti stupanj po ljestvici, ne može odbaciti i zanemariti praksu iz prvog stupnja.

Osam stupnjeva joge:

1. *Yama* - Suzdržljivost (umjerenost, apstinencija)
2. *Niyama* - Izvršavanje (ispunjavanje)
3. *Āsana* – Položaj tijela
4. *Prāṇāyāma* – Kontrola disanja
5. *Pratyāhāra* – Kontrola osjetila
6. *Dhāraṇa* – Koncentracija
7. *Dhyāna* – Kontemplacija
8. *Samādhi* – Mistično ujedinjenje

1. YAMA – SUZDRŽLJIVOST: Od čega se onaj tko započinje s vježbanjem joge treba suzdržavati? Pet je stvari o kojima treba voditi računa. To su:

- a) *ne biti nasilan* (nikakvo nasilje nije dopušteno; niti djelima niti mislima, niti riječima),
- b) *biti iskren* (u svim situacijama života),
- c) *ne krasti*,
- d) *biti čist* (tj. kontrolirati seksualne želje, požudu),
- e) *ne biti škrt i lakom* (živjeti s onim što je minimalno potrebno za svakodnevni život).

2. NIYAMA – IZVRŠAVANJE: i ovaj drugi stupanj sadrži pet stvari o kojima valja voditi računa. To su:

- a) *izvanjska čistoća* (ova se čistoća sastoji u tjelesnoj čistoći, u čistoći hrane, unutarnja čistoća koja se postiže prijateljstvom, milosrđem, itd. Onaj tko prakticira jogu treba paziti na kvalitetu i količinu hrane koju unosi u tijelo. Ne smiju se piti alkoholna pića),
- b) *zadovoljstvo* (biti uvijek ozbiljan i miran u svim situacijama života),
- c) *pokora* (moći podnositi različite neugodne stvari za tijelo kao što su hladnoća, glad, žeđ, itd.),
- d) *studij svetih spisa* (čitati svete hinduističke spise koja u sebi sadržavaju misli velikih i svetih ljudi),
- e) *pobožnost prema bogu* (sjećanje na boga, meditacija).

Prva dva stupnja sadrže ukupno deset stvari koje su od iznimne važnosti za ispravno započinjanje s vježbanjem joge. Još se nazivaju i *Deset zapovijedi joge*. Onaj tko želi započeti s ispravnim vježbanjem joge treba izvršavati ovih deset zapovijedi. Ovdje se radi izričito o čovjeku, o njegovom djelovanju i o njegovom usmjeravanju života. Bog ovdje ne igra nikakvu ulogu. Iako se u drugom stupnju spominje pobožnost prema Bogu ipak to ne znači da Bog u ovom stupnju ima ikakvu važnost za početak vježbanja. Nema božanske pomoći u jogi niti se ona može izmoliti. Čovjek je upućen na sebe i na svoje snage. Učitelj (guru) je onaj koji vodi osobu kroz početak. U ovim prvim stupnjevima guru se još naziva i *Izvanjski učitelj* jer osoba koja započinje s prakticiranjem joge nije spremna na dublji ulazak u samu sebe.

Ono što je od iznimne važnosti spomenuti jest to da na Zapadu vježbanje joge *preskače* ova prva dva stupnja. Naime, uopće im se ne daje na važnosti nego se odmah ide na treći i četvrti stupanj koji obuhvaćaju samo tjelesno vježbanje, a zanemaruju se ostali stupnjevi. Upravo se zbog toga na Zapadu

joga i doživljava samo kao tjelesna vježba. Očito je da za započeti s vježbanjem joga u pravom smislu riječi zahtijeva dugotrajnu i temeljitu pripravu, te nije za široke mase ljudi.

3. **ĀSANA – POLOŽAJ TIJELA:** kad je osoba napokon spremna za dublji ulazak u nutrinu nakon prva dva stupnja, u trećem se stupnju stavlja naglasak na položaj tijela. Potrebno je pronaći najbolji položaj u kojem će osoba moći što više vremena bez poteškoća ostati mirna. Najbolji je položaj lotosovog cvijeta. U tom položaju osoba se ne napreže, te svi unutarnji organi i disanje neometano mogu obavljati svoje funkcije. Osoba se nalazi u tjelesnom i psihičkom miru. I ovaj se stupanj izvodi pod vodstvom iskusnog gurua koji prati osobu. Već sam rekao da je ovo stupanj s kojim se na Zapadu započinje vježbanje joga. Tako joga postaje tjelesna vježba za tjelesno i duhovno smirivanje od svakodnevnih stresnih situacija.

4. **PRĀṆĀYĀMA – KONTROLA DISANJA:** u ovom četvrtom stupnju osoba kroz kontrolu disanja nadilazi izvanjsku i unutarnju stvarnost i spaja se kozmičkim ritmom. Što je osoba iznutra nemirnija to joj je disanje nepravilnije te takve osobe ne mogu lako postići unutarnje smirenje. Naprotiv, smirene osobe mogu lakše postići ritmično i pravilno disanje. Preporuča se da se ova vježba izvodi svakodnevno (ujutro i uvečer) na mirnom i čistom mjestu. Tri su dijela ispravnog disanja: disanje, zadržavanje zraka i izdisanje. Ovu vježbu može pratiti i izricanje imena bogova ili kakva sveta formula (*mantra*). Na Zapadu se vježba joga uglavnom sastoji od ova dva stupnja (treći i četvrti) te na taj način postaje tjelovježba koja dovodi do vanjskog i unutarnjeg mira.

5. **PRATYĀHĀRA – KONTROLA OSJETILA:** budući da osjećaji imaju vrlo važnu ulogu u životu svake osobe, potrebno ih je dovesti u red kako ne bi ometali onoga tko prakticira jogu. Kontrola se sastoji u ne percepiranju (ne zapažanju) svega što se događa u okolini, nego samo onoga što želimo da se opaža. Osjećaje se kontrolira snagom vlastite volje. Onaj tko to uspije postići, njegova koncentracija neće biti ometana izvanjskim događajima.

Ovih pet stupnjeva o kojima je bila riječ zapravo su vanjska priprava za jogu. Ova priprava može trajati i nekoliko godina, zavisno o osobi koja se pripravlja za jogu. Kad se uspije postići ovih prvih pet izvanjskih stupnjeva, osoba je spremna za ulazak u vlastitu unutrašnjost kroz sljedeća tri stupnja: koncentracija,

kontemplacija te konačno mistično sjedinjenje. Od sada osoba izvanjskog učitelja (guru) gubi na važnosti, te osoba prelazi na duhovnog unutarnjeg učitelja.

6. Dhāraṇa – Koncentracija: sastoji se od snažne koncentracije na jedan objekt, na jednu stvar. Osoba se svim svojim bićem koncentrira na jednu točku. Pokušava se smanjiti horizont mišljenja na važni objekt. Može se početi s nekakvim izvanjskim objektom te se s vremenom prebaciti na puno važnije stvari dok se na koncu ne dođe do najbitnijega, a to je vlastita unutrašnjost. “Treće oko” tj. mali crveni znak koji nose hinduisti na čelu simbolizira tu koncentraciju.

7. DHYĀNA – KONTEMPLACIJA: ovo je zapravo visoki stupanj koncentracije koji osobu polako uvodi u mistično iskustvo. Cilj je dovesti osobu do toga da postane potpuno svjesna svoje unutrašnjosti, tj. svoga duha što je i krajnji cilj vježbanja joge.

8. SAMĀDHI – MISTIČNO UJEDINJENJE: ovo je ujedno zadnji stupanj u samom sustavu joge. Sve su ostale prijašnje faze služile kao priprava za ovu posljednju fazu. Postoje dva različita stadija ovog stupnja:

a) *mistično viđenje*: osoba se osjeća u potpunoj kontroli ne samo svog vlastitog unutarnjeg i vlastitog bića, nego i izvanjskog svijeta praćena ponekom nadljudskom moći (npr. poznavanje prošlosti i budućnosti, sjećanje na vlastite prijašnje reinkarnacije, predviđanje vlastite smrti, itd.). Osoba je potpuno svjesna da se nalazi na pravom putu i to joj daje snagu da ne padne, nego da nastavi prema konačnom cilju, a to je oslobođenje i ujedinjenje s božanstvom (brahman).

b) *oslobođenje, ujedinjenje s božanstvom (brahman)*: ovo je cilj joge. Duša je u potpunosti prosvjetljena. Ovaj je cilj teško postići. Tko jednom dosegne ovo stanje ne može u njemu ostati duže vremena jer tijelo ne može dugo izdržati takvo stanje.

Nakon što smo ukratko vidjeli svih osam stupnjeva joge, potrebno je reći što je to zapravo joga. Joga je vježba ili disciplina kojom oni koji je vježbaju žele postići krajnji cilj, a to je oslobođenje duše (atman) i sjedinjenje s brahmanom. Joga je osobni napor, praćen u određenim stupnjevima učiteljem (guruom). Joga se može lako infiltrirati u druge sustave pogotovo ako se izgubi iz vida posljednji cilj joge te ona tako postane sredstvo za nešto drugo, npr. tjelesno i duhovno zdravlje, unutarnji i vanjski mir,

itd. Joga je u svakom obliku zapravo izraz više tisućljeća stare duhovno-asketske hinduističke tradicije (oko 5000 godina). Joga je sredstvo preko koje se ta tradicija širi i infiltrira u različita društva, pa tako i na Zapadu i kod nas.

KRŠĆANSKI ODGOVOR

S pravom se je potrebno upitati: ima li kršćanstvo odgovor na sve veći pritisak koji mu stvara potreba suvremenog čovjeka za jednim istinskim, dubljim i osobnijim iskustvom transcendencije ili posljednje stvarnosti, tj. s nečim što samog čovjeka nadilazi i čemu se on istinski divi? Složit ćemo se da suvremeni čovjek nije izgubio potrebu za nadnaravnim nego, dapače, ovaj mu sveumreženi brzi način života nužno nameće potrebu da iskusi nešto dublje, nešto neprolazno ili u konačnici, nešto transcendentalno što će osmisliti njegov život i dati mu dublji smisao. Posustaje li kršćanstvo pred sve većim i jačim naletom istočnjačkih religija, novih religioznih pokreta i njihovih tehnika samospašavanja?

Vidjeli smo da je joga sustav koji u sebi sadrži istočnjačku filozofiju i istočnjačka vjerovanja. Integrirana u hinduistički ili neki drugi istočnjački sustav ona je doista mukotrpan i težak, ali ne i neostvariv, put koji ustrajnim osobama može pomoći da dođu u dodir s transcendencijom. Problem nastaje kada se ta tehnika pokušava uvesti na Zapad i to u kulturu koja u svom temelju ima s jedne strane, zapadnu (grčku) filozofiju te, s druge strane, kršćansku vjeru. Grčka filozofija i kršćanska vjera u tolikoj su mjeri utjecali na oblikovanje zapadne civilizacije da ju je bez njih nemoguće zamisliti. Ukoliko bi istočnjački gurui pokušali u tu zapadnu civilizaciju uvesti cjeloviti sustav joga, ne bi polučili gotovo pa nikakav ili sasvim mali i neznatan uspjeh. Jer, joga u svojoj sveobuhvatnosti ne samo da pretpostavlja istočnjačku filozofiju i svete religijske tekstove, nego ih sa sobom i prenosi dalje i bez njih jogu nije ni moguće prakticirati. Možemo s pravom reći kako bismo imali sukob dvaju potpuno različitih religijskih i filozofskih svjetova. Međutim, na Zapadu se joga prikazuje samo kao tjelovježba koja osobi pruža mogućnost da se odvoji od svakodnevnih stresnih situacija te pronađe unutarnji mir. Tako do izražaja dolaze samo treći i četvrti stupanj joga, dok

su ostalih šest (dva prije i četiri poslije) zanemareni i rijetko se prakticiraju.

Prakticiranjem samo trećeg i četvrtog stupnja joga na Zapadu dolazimo zapravo do paradoksa. Naime, krajnji je cilj sveukupnog sustava joga, kako se prakticira na Istoku, potpuno oslobođenje duše od tijela, dok se na Zapadu kao cilj joga postavlja tjelesno blagostanje i ravnoteža. Ovom oprečnom zamjenom ciljeva između prave joga na Istoku i njezinih devijacija na Zapadu dolazimo do toga da se zapravo gubi pravi smisao joga jer ona na Zapadu ima za cilj ono što je na Istoku želi vježbanjem joga dokinuti, a to je tijelo.

Ipak i preko samo ova dva stupnja joga kroz tjelovježbu osoba koja ju prakticira dolazi u dodir s istočnjačkim vjerovanjima (kroz mantre) i filozofijom koja nije spojiva s kršćanstvom i njezinim vjerovanjem. U čemu je razlika između hinduizma i kršćanstva? Pokušat ćemo je objasniti ukratko na tri pojma:

a) *Pojam Boga:*

U hinduizmu postoji posljednja stvarnost koja se naziva kozmički red ili sklad (dharma). Postoje također i nebeski bogovi, bogovi podzemlja, različite dobre i zle sile. Poznaju također i bogove poput Brahmana, Višnua i Šive. Prema hinduističkim vjerovanjima bogovi su slični ljudima. Postoje i određena utjelovljenja. Tako se bog Višnu objavio u Krišni (osma njegova inkarnacija) koji je donio Bhagavadgitu. Nakon Krišne Višnu se inkarnirao u Budu i konačna inkarnacija je Kalkin.

U kršćanstvu Bog je osobni trojedini Bog koji nadilazi ovaj svijet te nije sličan ljudima. Bog je ljubav te kao takav iz ljubavi stvara ovaj svijet i čovjeka. Bog po utjelovljenju svoga Sina u povijesnoj osobi Isusu iz Nazareta, koji je Krist, objavljuje čovjeku sebe i nudi mu sigurni put spasenja. Utjelovljenje druge božanske osobe (inkarnacija) nema nikakve sličnost s utjelovljenjima Višnua u više ovozemaljskih inkarnacija.

b) *Pojam spasenja:*

Hinduisti vjeruju u reinkarnaciju, tj. u seljenje duše iz jednog tijela u drugo (može biti osoba, ali mogu biti i niža i viša bića). Konačno oslobođenje može postoići osoba koja se je spremna podvrgnuti dugotrajnom i višegodišnjem putu vježbanja (joga). U jednu je ruku sjedinjenje osobne duše (atmana) s univerzalnom dušom (brahmanom) čovjekova zasluga, dok je s druge strane ipak to dar.

U kršćanstvu pojam spasenja usko je vezan uz Boga. Ne spašava čovjek sam sebe, nego mu je Bog u svome sinu Isusu Kristu ponudio sigurni put spasenja. Čovjek je otkupljen Isusovom smrću na križu. Čovjek se ne spašava oslobađajući se svoga tijela.

c) *Pojam tijela:*

U hinduizmu je tijelo zatvor za dušu (atman) ili bolje rečeno odijelo u kojemu duša prebiva i želi ga se što prije riješiti. Upravo je to cilj joge: osloboditi se okova tijela.

U kršćanstvu tijelo je hram Duha Svetoga. Stvoreni smo na sliku i priliku Božju i kao takvo tijelo ima iznimnu važnost. Uostalom, pri uskrsnuću tijelo će biti također uskrišeno (preobraženo tijelo). U kršćanstvo čovjek jest tijelo i čovjek jest duša.

Ovih nekoliko pojmova sasvim su dovoljni da vidimo kako se ovdje doista radi o dva potpuno različita religijska svijeta. Stoga, preuzimati nešto iz hinduizma u kršćanstvo vrlo je upitno i može kršćanske vjernike dovesti do velikih zabluda. Konačno, može li kršćanstvo ponuditi alternativu jogi kako se prakticira na Zapadu?

Ako pogledamo u bogatu duhovnu kršćansku baštinu koja je nastajala kroz 2000 godina, možemo reći kako kršćanstvo ima i te kako što ponuditi svojim vjernicima. Potrebno im je otvoriti bogate riznice tisućljetne kršćanske duhovne tradicije i ponuditi kao primjer i poticaj vrsne duhovne oce i svece koji su ne samo meditirali i molili, nego su postajali molitva, kako se to kaže za sv. Franju Asiškog. Vjerujem da bi u današnjem vremenu trebali na praktičnoj (pastoralnoj) razini ponuditi vjernicima mogućnost da u molitvenom ozračju tišine i duhovne smirenosti doista kroz svetopisamske tekstove i duhovnu literaturu uz vodstvo iskusnih duhovnika, iskuse istinski susret s Bogom. Kao što su Isusovi učenici molili Isusa da ih nauči moliti, ta potreba postoji i danas. Potrebno je ljude naučiti moliti, tj. naučiti ih na koji način doživjeti istinski i plodonosni susret sa svetim, s Bogom. Potrebno je ljudima omogućiti iskustveni susret s Bogom. Nije im dovoljno samo pričati o Bogu, o Isusu Kristu jer tada naše riječi ostaju samo pripovijedanje događaja iz povijesti spasenja. Potrebno ih je uvesti u molitveno ozračje u kojem će sami, osobno doživjeti susret s Bogom. Da bismo to bili u stanju učiniti potrebno je da imamo osobno iskustvo molitve i iskustvo istinskog susreta s Gospodinom.

Danas su, kako na Zapadu, tako i kod nas, među vjernicima posebno popularni karizmatici, duhovnici koji se svaki na svoj način izdvajaju te privlače ljude. Iako je potrebno biti oprezan kad je riječ o karizmaticima jer se lako može dogoditi da se na takvim seminarima napravi više lošega za duhovni život nego dobrog, ipak postoje i oni duhovnici koji doista omogućavaju vjernicima istinski susret s Bogom te ih uče kako ga i sami ostvariti, ne navezujući osobe na sebe nego ih dovodeći Bogu. Vjerujem kako je upravo to ono što današnjim vjernicima nedostaje: osobno iskustvo Boga. I upravo zbog toga istočnjačke religije i njihovi različiti sustavi vježbanja imaju uspjeha jer nude čovjeku osobni i iskustveni odnos (susret) s mističnim, s nečim što ih nadilazi iako je teško definirati tu posljednju stvarnost. Prošle je godine 14. travnja papa Benedikt XVI. u svojoj katehezi prigodom opće audijencije između ostaloga rekao: *Svećenikov glas, nerijetko, mogao bi se činiti glasom onoga koji "viče u pustinji" (Mk 1,3), ali upravo se u tome sastoji njegova proročka snaga: on nije, niti to može biti, istovjetan bilo kojoj prevladavajućoj kulturi ili mentalitetu, već pokazuje jedinu novost koja je kadra ostvariti istinsku i duboku čovjekovu obnovu, to jest da je Krist živi, da je bliski Bog, Bog koji djeluje u životu i za život svijeta.*

U pažljivoj pripravi za blagdansku homiliju, pa i za onu kroz svagdanu, u trudu oko katehetske izobrazbe, prije svega mladih i odraslih, u školama i u akademskim ustanovama i, na osobit način, kroz onu nepisanu knjiga koja je sam njegov život, svećenik je uvijek "učitelj". Ali on tu svoju službu ne čini s preuzetošću onoga koji nameće vlastite istine, već s poniznom i radosnom sigurnošću onoga koji je susreo Istinu, koji je njome zahvaćen i preobražen, i zato je naprosto mora naviještati. Svećeništvo, naime, nitko ne može sam od sebe izabrati, to nije sredstvo za postizanje sigurnosti u životu, postizanje društvenog položaja: nitko ga ne može sam sebi dati niti ga sam od sebe tražiti. Svećeništvo je odgovor na Gospodinov poziv, na njegovu volju, kako bi se postalo navjestiteljem ne neke osobne istine, već njegove istine.

Kad je riječ o pojavi novih religijskih pokreta, kako na Zapadu, tako i kod nas, vjerujem kako je pred nama, a posebno pred pastoralnim djelatnicima, dvostruki zadatak. Prvi je zadatak biti osobno dovoljno osposobljen kroz osobni studij, seminare, radionice, itd. za duboko i istinsko razumijevanje tih pokreta i svega onoga što oni pružaju današnjem čovjeku te ćemo na taj

način doista moći vjernicima koji su nam povjereni uvjerljivo ponuditi valjane i ozbiljne argumente zbog čega ponude novih religijskih pokreta nisu u skladu s kršćanstvom i zbog čega su štetni za osobni rast u vjeri.

Drugi je zadatak otvoriti vjernicima riznice istinske tisućljetne kršćanske duhovnosti, približiti duhovne oce, svece, itd. preko kojih će upoznati da je u kršćanstvu doista moguć osobni i iskustveni susret s Bogom koji mijenja život. Još kad svemu ovome pridodamo i svoje osobno iskustvo molitve i susreta s Bogom koji nas je pozvao i poslao u ovaj svijet kao radnike u svoj vinograd, vjerujem da uspjeh sigurno neće izostati.